

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВОЛИНСЬКОГО ТА КАРПАТСЬКОГО ГЕНОТИПІВ *POTENTILLA ERECTA* (L.) RAEUSCH (ROSACEAE) В КУЛЬТУРІ

Г.А. ЛИСАК

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України
Україна, 01014 Київ, вул. Тімірязєвська, 1

Проаналізовано результати культивування *Potentilla erecta* (L.) Raeusch карпатського та волинського походження з метою виявлення відмінностей між ними в термінах проходження фенологічних фаз сезонного розвитку, росту і насінневої продуктивності.

Potentilla erecta (L.) Raeusch (Rosaceae) — цінна лікарська рослина, яка широко застосовується у лікуванні захворювань шлунково-кишкового тракту, запалень порожнини рота, внутрішніх кровотеч та хвороб шкіри. З метою виявлення біологічних відмінностей нами протягом 1998—2000 рр. випробувано в культурі *Potentilla erecta* карпатського та волинського походження в Луцькому біотехнічному інституті й Ботанічному саду Львівського медичного університету. За контроль брали рослини природної популяції виду в угрупованні *Quercetum herbosum* (42 квартал Ківерцівського лісництва, Волинська обл.). Результати спостережень за сезонним розвитком рослин наведено у таблиці.

Отже, в умовах культури успішно розвиваються представники обох популяцій *Potentilla erecta*, хоча їх органогенез по фазах розвитку відрізняється від природної популяції. Тривалість вегетаційного періоду в умовах культури розтягується приблизно на тиждень. Він починається раніше у рослин волинського походження і дещо пізніше — у представників карпатського високогір'я. Ця різниця становить лише кілька днів. Раніше від інших завершується вегетація в природних популяціях виду, тоді як у культивованих рослин вона триває на кілька днів більше у волинських культиварів та на тиждень — у карпатських.

Цвітіння *Potentilla erecta* досить тривале і охоплює майже 4 міс — з останньої декади травня до першої декади вересня. При цьому фази цвітіння волинських культиварів виду майже рівнозначні природній популяції, а у представників високогір'я Карпат цей період коротший навіть на 2 тижні і завершується вже в кінці серпня. Ці рослини дещо пізніше вступають у цвітіння. До речі, культивари *P. erecta* починають цвітіння раніше від дикорослих рослин. Ми пов'язуємо це явище із мікрокліматом міста, який сприяє швидкому проходженню перших фенофаз сезонного розвитку.

Ріст наземних пагонів розпочинається в *Potentilla erecta* у другій половині квітня і триває неповних 2 міс: до другої половини червня. Слід відзначити, що тривалість ростових процесів у карпатських рослин більша, ніж у волинських, приблизно на 10 днів. Ми пов'язуємо такий результат із більшою відмінністю умов між природними екотопами і умовами культивування цих рослин. Ріст нових пагонів починається через 1 або 2 тижні після перших ознак нової вегетації. Їх кількість залежить від віку рослин (онтогенезу) і може становити від 1 до 5—7 шт. Ростуть вони, зазвичай, синхронно. Початок активного росту припадає на кінець квітня — початок травня. Різниця між окремими культиварами і представниками природної популяції незначна — 4—5 днів. Тривалість росту пагонів становить 56—60 днів (у рослин кар-

Сезонний розвиток *Potentilla erecta* (L.) Raeusch в умовах культури

Фаза сезонного розвитку	Дата проходження фенофаз		
	Волинські культивари	Карпатські культивари	Контроль
Початок вегетації	18.IV ± 8*	24.IV ± 13	22.IV ± 10
Кінець вегетації	13.X ± 5	18.X ± 9	10.X ± 5
Тривалість вегетації	149 ± 6	148 ± 11	141 ± 7
Початок росту пагонів	18.IV ± 5	25.IV ± 12	27.IV ± 7
Кінець росту пагонів	17.VI ± 8	26.VI ± 7	20.VI ± 9
Тривалість росту пагонів, дні	57 ± 6	60 ± 10	53 ± 8
Початок цвітіння	25.V ± 7	29.V ± 12	3.VI ± 7
Кінець цвітіння	6.IX ± 10	28.VIII ± 8	10.IX ± 11
Тривалість цвітіння	105 ± 8	92 ± 10	100 ± 9
Початок досягання плодів	16.VIII ± 5	25.VIII ± 7	20.VIII ± 6
Кінець досягання плодів	3.X ± 8	Не завер.	28.IX ± 7
Тривалість досягання плодів	49 ± 7	54 (?)	40 ± 7

* Тут і далі — дні.

патського походження вона дещо довша). Завершується ріст пагонів у другій — третій декаді червня. Однак у карпатських рослин ростові процеси тривають приблизно на 10 днів більше у порівнянні з волинськими культиварами.

Фаза досягання плодів у *Potentilla erecta* триває 1,5 міс і більше. Її визначено з другої половини серпня і до початку жовтня. У цій фазі спостерігається наростаюче відставання карпатських культиварів. Початок фази в них настає на 10 днів пізніше. Якщо волинські рослини до початку жовтня встигають повністю завершити фазу досягання плодів, то у карпатських рослин плоди повністю не дозрівають у культурі. Встановлено швидше досягання плодів у рослин контролю порівняно з культиварами. Це можна пояснити акліматизацією рослин до умов культури.

У 1998 і 1999 рр. відзначено повторне цвітіння *Potentilla erecta* в умовах культури. Повторне цвітіння спостерігалось у період 15—30.IX. Воно було характерним для волинських культиварів, інтенсивність цвітіння яких становила до 25—30 % порівняно з річним показником. У карпатських культиварів вона була не більше 5 %, у рослин контролю — 3—5 %. Таким чином, умови культури сприяють повторному цвітінню *P. erecta*. У рослин волинського походження плоди при цьому зав'язуються, але не дозрівають до заморозків, тоді як у карпатських навіть не зав'язуються.

1. Лысак Г.А. Особенности выращивания *Potentilla erecta* (L.) Raeusch // Наук. зап. Терноп. ун-ту. Сер. біологія. — 1999. — 6. — С. 9—15.
2. Смик Г.К., Грабовський В.Б. Живі смарагди України. — К.: Молодь, 1990. — 224 с.
3. Соваленко Б.В. Лікують рослини // Київська старовина. — 1994. — № 4. — С. 127—128.

Надійшла 11.03.2000

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ВОЛЫНСКОГО И КАРПАТСКОГО ГЕНОТИПОВ *POTENTILLA ERECTA* (L.) RAEUSCH (ROSACEAE) В КУЛЬТУРЕ

Г.А. Лысак

Национальный ботанический сад им. Н.Н. Гришко НАН Украины, Украина, Киев

Проанализированы результаты культивирования *Potentilla erecta* (L.) Raeusch карпатского и волинского происхождения с целью определения различий между ними в сроках прохождения фенологических фаз сезонного развития, роста и семенной продуктивности.

COMPARATIVE CHARACTERISTIC OF VOLYNIAN AND CARPATHIAN GENOTYPES OF *POTENTILLA ERECTA* (L.) RAEUSCH (ROSACEAE) IN CULTURE

H.A. Lysak

M.M. Grishko National Botanical Gardens, National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv

The results of cultivation of *Potentilla erecta* (L.) Raeusch of Carpathian and Volynian origin have been analyzed with the purpose to determine differences in the terms of passing through phenological phases of seasonal development, growth and seed productivity.